

ET

ET

ET

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 15.9.2008
KOM(2008) 551 lõplik

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

2007. aasta teine aruanne ühenduse abi kasutamise kohta nõukogu 27. veebruari 2006. aasta määruse (EÜ) nr 389/2006 (millega luuakse rahalise toetuse programm Küprose turgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks) alusel

{SEC(2008)2469 final}

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

2007. aasta teine aruanne ühenduse abi kasutamise kohta nõukogu 27. veebruari 2006. aasta määruse (EÜ) nr 389/2006 (millega luuakse rahalise toetuse programm Küprose turgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks) alusel

1. SISSEJUHATUS

26. aprillil 2004 märkis nõukogu järgmist:

„Küprose turgi kogukond on väljendanud selget soovi siduda oma tulevik Euroopa Liiduga. Nõukogu on otsustanud teha lõpu Küprose turgi kogukonna isoleeritusele ja aidata kaasa Küprose taasühendamisele, toetades Küprose turgi kogukonna majanduslikku arengut. Nimetatud eesmärki silmas pidades palus nõukogu komisjonil esitada üldised ettepanekud, milles pöörataks erilist tähelepanu saare majanduslikule integratsioonile ning tihedamate sidemete loomisele nii kahe kogukonna vahel kui ka Euroopa Liiduga. Nõukogu soovitas, et kokkuleppe saavutamise korral Küprose põhjaosale eraldamiseks ettenähtud 259 miljoni euro suurust summat hakataks nüüdsest sellel eesmärgil kasutama.”

Nõukogu määrus (EÜ) nr 389/2006, millega luuakse rahalise toetuse programm Küprose turgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks ja millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2667/2000 Euroopa Ülesehitusameti kohta,¹ (edaspidi „abimäärus”) võeti vastu 27. veebruaril 2006.

Käesolevas teises aruandes käsitletakse ajavahemikku 1. märts – 31. detsember 2007.

2. ABI KAVANDAMINE

2007. aasta eelarvest ei olnud täiendavaid abi kavandamist eeldavaid vahendeid ette nähtud. Abi ümberkavandamine ei olnud aruandeperioodil vajalik. Teatavates projektidokumentides tehti pisiparandusi, mis ei nõua viie 2006. aastal vastuvõetud komisjoni otsuse muutmist.

3. RAKENDUSMEHHAANISMID

Euroopa Komisjon vastutab abi haldamise eest. Abi rakendamise mehhanismide loomisel võeti arvesse abiprogrammi sihtotstarbelisust ja asjaomaste abisaajate eripära. Programmi rakendatakse ELi liikmesriikides, kuid piirkondades, mis ei kuulu asjaomase liikmesriigi tegeliku kontrolli alla ja kus ELi õigustikku ei kohaldata.

2006. aastal koostati abiprogrammi rakendamiseks laienemise peadirektoraadi Küprose turgi kogukonna töörühma raames komisjoni ametnikest ja lepingulistest töötajatest abiprogrammi meeskond. Aruandeperioodi jooksul tugevdati abiprogrammi meeskonda

¹ ELT L 65, 7.3.2006. lk 5.

veelgi. 2007. aasta detsembriks koosnes see 27 liikmest, kelle hulka kuulus 3 komisjoni ametnikku, 14 lepingulist töötajat ja 10 haldusalast ja logistilist tuge pakkuvat eraettevõtja (GTZ) esindajat.

Küprosel pikaajalise missiooni raames töötav abiprogrammi meeskond jätkas 2006. aasta septembris loodud, Nikosia müüri ümbritsetud vanalinna põhjaosas asuva abiprogrammi tugibüroo ruumide kasutamist. Kontorilogistika teenuseid osutas eraettevõtja (GTZ) 20. juunini 2008 kehtinud lepingu alusel. Abiprogrammi tugibüroo on osutunud väga oluliseks vahendiks, mille abil tagada kooskõlastamine Küprose türgi kogukonna sidusrühmadega ning leida koosolekute ja seminaride korraldamiseks sobivaid paiku. Alguses välja valitud ruumid jäid liiga väikeseks, sest lepingute sõlmimise lõpuleviimiseks 2009 aasta lõpuks oli vaja üha rohkem personali. 2007. aasta sügisel tehti otsus kolida pärast vajalikku remonti uutesse ruumidesse². Korraldati ka hankemenetlus büroohaldusteenuste (ruumid, seadmed, tugipersonal) hankimiseks pärast 2008. aasta juunit.

4. ABIPROGRAMMI RAKENDAMINE ARUANDEPERIOODIL

4.1. Üldine ülevaade

Komisjon rakendab kõnealust abiprogrammi ainulaadsetes poliitilistes, õiguslikes ja diplomaatilistes tingimustes. Aruandeperioodil puutus komisjon kokku ka sellistes tingimustes tegutsemise praktiliste tagajärgedega. Selleks et komisjon saaks rakendamist jätkata, tuli ette näha *ad hoc* kord, pidades seejuures kinni usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõtetest.

Siinkohal tuleks meenutada, et samalaadsete EÜ rahastatavate abiprogrammide puhul nähakse abi rakendamise eeskirjad ja tingimused tavaliselt ette abi saava riigi valitsusega sõlmitavate rahastamislepingutega. Nende eeskirjadega reguleeritakse näiteks maksustamist ning töö- ja elamislube. Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks ettenähtud abiprogrammi puhul sellised lepingud puuduvad. Seepärast peab komisjon toetuma kõnealuse programmi rakendamisel eeskirjadele ja tingimustele, mida tema arvates parajasti kohalikul tasandil kohaldatakse. Sellistel eeskirjadel ja tingimustel ei ole seadusjõudu ja need võivad lepingu kehtivusaja jooksul muutuda. Sellest tulenevalt esineb oht, et komisjon võib ettevõtjaga lepingulisse suhtesse astudes võtta endale kohustusi, mis rahastamislepingute olemasolu korral tavaliselt puuduvad. Ettevõtjad võivad enda kaitsmiseks sellise ebakindluse eest nõuda oma teenuste eest kõrgemat hinda.

Komisjon vajab kõnealuse programmi õnnestumiseks Küprose türgi kogukonna tugevat toetust ja seda nii rakendusetapis kui ka lõpuleviidud projektide jätkusuutlikkuse tagamisel. Komisjon taotleb, et kohalikud abisaajad tunnetaksid oma vastutust EÜ rahastatavate projektide eest. Küprose türgi kogukonna eksperdid osalevad tehnilise kirjelduse koostamisel ja pädevusvaldkondade kindlaksmääramisel. Küprose türgi kogukonna sidusrühmad on aktiivselt osa võtnud pakkumuste esitamise etapist ja nende eksperdid kuulusid pakkumuste hindamise komisjoni. Pärast lepingute sõlmimist osalevad Küprose türgi kogukonna abisaajad aktiivselt juhtkomiteedes.

²

Uutesse ruumidesse koliti 2008. aasta juunis.

Küprose türgi kogukond määras kindlaks iga projekti partnerid. Moodustati abikomitee. Küprose türklased ei ole EÜ menetlustega harjunud. Seetõttu oli neil väga palju õppida, kuid vaatamata märkimisväärsetele edusammudele on abi vastuvõtmise suutlikkus ebaühtlane. Pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamise nimel tuleks tõhusamalt tegutseda. Olukorda muudab veelgi keerukamaks asjaolu, et komisjon peab abiprogrammi lepingu sõlmima väga lühikese aja jooksul.

Käesoleval aruandeperioodil puututi kokku ka teatavate esimeses aastaaruandes väljatoodud riskidega, eelkõige seoses üldise poliitilise tausta mõjuga abi rakendamisele.

Probleeme tekkis leppimisprojektidega. Demineerimist alustati hilinemisega, sest Küprose türgi kogukonna juhid ei soovinud alguses selleks abiprogrammi meetmeid kasutada. Ajaloo õpetamise projekti (mis põhines mõlema kogukonna õpetajate ja ametiühingute vahelisel koostööl ajavahemikus 2004–2006) ei olnud võimalik alustada, sest Küprose Vabariigi valitsusel olid teatavad reservatsioonid komisjoni osaluse suhtes projektis, mida Euroopa Nõukogu pidi rakendama.

Eraomandi küsimustes on Küprose Vabariigi valitsusel läinud märkimisväärselt kaua aega Küprose kreeklastest eraomanike nimede avaldamisega, mis on lisanud niigi tihedasse ajakavva viivitusi. Kaotatud aja korvamine sõltub muu hulgas ka sellise teabe kiiremast avaldamisest.

Ehitustöid, teenuseid ja tarneid hangitakse kooskõlas EÜ välisabi eeskirjadega. Aruandeperioodil mõjutas esimesi ehitustööde hankelepingute sõlmimiseks korraldatud hankemenetlusi negatiivselt kohalike Küprose türklastest ettevõtjate otsus mitte osaleda EÜ rahastatavates hankemenetlustes, sest EÜ hanke-eeskirjad soodustavad avatust ja konkurentsi, mis õõnestab kohalikke huve.

4.2. Edusammud eesmärkide kaupa

Abiprogrammi kohane finantsabi keskendub viiele prioriteetsele eesmärgile (jaotus eesmärkide ja projektide kaupa on esitatud 1. lisas). 259 miljoni euro suurusest kogusummast eraldati 240,15 miljonit eurot abiprogrammi operatiivmeetmete rahastamiseks. Allpool on loetletud aruandeperioodi peamised tegevusalad ja küsimused.

4.2.1. 1. eesmärk: infrastruktuuri arendamine ja ümberkorraldamine

Aruandeperioodi jooksul keskendus tegevus sellele, et käivitada hankemenetlus teenuste hankelepingu sõlmimiseks kõnealuse prioriteedi raames rahastatavate suurte ehitustööde ja tarnete kontseptsiooni ning hankedokumentide ettevalmistamiseks.

Esimese ehitustööde hankemenetluse korraldamine asbesttorude ülimalt vajalikuks väljavahetamiseks Nikosia põhjaosas põrkus takistustele, mida raskendas kohalike Küprose türgi ettevõtjate otsus hankemenetluses mitte osaleda (vt punkt 4.1). Saadi üksnes mõned pakkumused (hanke suhteliselt madal väärtus ei meelitanud ligi rahvusvahelisi ehitusettevõtjaid), millest ükski ei vastanud nõuetele, mistõttu hankemenetlus tuli tühistada³.

³

Otsus hankemenetlus tühistada tehti 2008. aasta veebruaris.

Looduskaitse küsimustes püüdis komisjon kiirendada Karpasia poolsaare haldamiskava ettevalmistustöid. 2007. aasta suvel hakati ehitama elektriliini Dipkarpazi/Rizokárpaso külast Karpasia poolsaare tippu, millega seoses kerkis esile mure, et juhuslik arendamine võib kahjustada piirkonna ökoloogilist väärtust, mistõttu on vaja aidata Küprose türgi kogukonnal kiiresti ette valmistada Karpasia kaitseala haldamiskava. Kuna sobivaid pakkumusi esitati vähe, tehti otsus kaasata kõnealune valdkond teenuste peamisse hankemenetlusse⁴.

Sõlmiti leping Lefke kaevanduspiirkonna taastamise teostatavuse uuringuteks. Enne lepingu sõlmimist teatati komisjonile, et ühele eraettevõtjale oli antud kontsessioon piirkond korda teha. Vastutasuks sai ta õiguse arendada ümbruskonnas välja vabasadama ala. Komisjon kirjutas lepingule alla alles pärast seda, kui sai selgeks, et valitud konsultant suudab tõhusalt tegutseda ja lepingust tulenevaid kohustusi täita.

Sügisel koostati tahkete jäätmete haldamise kava eelnõu ja seda arutati Küprose türgi kogukonnaga. Kõnealune kava on oluliseks eeltingimuseks, et kuulutada välja tahkete jäätmete haldamise sektori programmi alusel ettenähtud ehitustööde ja tarnete hankemenetlus. Määrati kindlaks uue prügila ja jäätmete sorteerimisjaama võimalikud asukohad.

Energiasektoris jäädi elektrienergia arvestite esimese hankemenetluse ettevalmistamisel ajakavast maha, sest Küprose türgi kogukonna sidusrühmad esitasid oma märkused tehnilise kirjelduse kohta hilinemisega. EÜ ei andnud SCADA⁵ süsteemile õigeaegselt toetust, mistõttu sidusrühmad kaalusid projekti rahastamist muudest allikatest.

Telekommunikatsioonisektoris viidi läbi kavandatud kontseptuaalne uuring, et valmistada ette tehnilise abi andmine võrgustiku reguleerimise ja toimimise ümberkorraldamiseks ning investeeringud olemasoleva infrastruktuuri tõhustamiseks, nii et see oleks täiel määral kooskõlas IP-põhise⁶ võrgustikuga ja ka kõrvaliste piirkondade tarbijad saaksid sellele juurde pääseda.

Projekti halduse hankelepingu sõlmimisega käivitati ka liiklusohutuse programm.

4.2.2. 2. eesmärk: sotsiaalse ja majandusliku arengu edendamine

Maaelu arengu valdkonnas valmistati ette esialgne maaelu arengu kava, mille alusel algatati talupidajatele suunatud katseline projektikonkurss, mis keskendus lamba- ja kitsekasvatustevõtete sanitaartingimuste parandamisele.

Inimressursside arengu vallas sattus väike katseprojekt, mille eesmärk oli varustada kolm algkooli infotehnoloogiaseadmetega, raskustesse ja see tuli tühistada, sest kohalikud tarnijad ei osalenud hankemenetluses. Koolijuhtidele korraldati kahepäevane juhtimiskoolituse õpikoda. Euroopa Koolitusfondiga sõlmiti kokkulepe, mille kohaselt toetab ta komisjoni inimressursside arengu sektori programmi rakendamisel.

⁴ Komisjon kirjutas teenuselepingule „Tehniline abi Küprose põhjaosa potentsiaalsete Natura 2000 alade haldamiseks ja kaitsmiseks” alla 2008. aasta aprillis.

⁵ Supervisory Control and Data Acquisition (järelvalve, kontroll ja andmekogumine)

⁶ Internet Provider (internetiteenuste pakkuja)

Kohaliku ja linnainfrastruktuuri uuendamise meetmeid hakatakse haldama ühiselt koos ÜRO arenguprogrammiga. Nikosia müüri ümbritsetud vanalinnaosas alustati töid *Bedestani* hoone restaureerimise viimase etapi lõpuleviimiseks. Valiti välja külad, kus hakata rakendama katseprojekte, nagu külaväljakute restaureerimine. Ühe väikese küla veevarustuse projekt tuli kahjuks tühistada, sest ükski kohalik ettevõtja ei esitanud oma pakkumust.

Mikro- ja väikeettevõtjate laenukava rakendamine sattus raskustesse, sest komisjoni otsusega ettenähtud rakendusmehhanism (rakendamine arengupangaga sõlmitud toetuslepingu ning teenuselepingu kaudu) ei osutunud teostatavaks ja see tuleb üle vaadata. Probleemid tulenesid asjaolust, et omavahel ei ole kooskõlas arengupankade kasumile orienteeritus ja EÜ finantsmääruse kohane nõue, et toetus ei tohiks tekitada kasu.

4.2.3. 3. eesmärk: leppimisele kaasa aitamine, usaldust suurendavad meetmed ja kodanikuühiskonna toetamine

Kirjutati alla toetuslepingule, millega toetatakse teadmata kadunud isikute otsimisega tegelevat komiteed. EÜ on kõnealuse komitee suurim üksikrahastaja. 2007. aastal jõudis komitee olulisse etappi, s.t hakkas üle andma teadmata kadunud isikute säilmeid nende omastele. EÜ toetusel arendati välja kolmekeelne (inglis-, kreeka- ja türgikeelne) veebisait. Algatati ka esimene projektikonkurss kodanikuühiskonna toetuseks.

Kõnealuse valdkonna meetmete rakendamise edukus sõltub suurel määral poliitilisest kontekstist. Sellega seoses esines järgmisi probleeme.

- (1) *Demineerimine*: toetuslepingule kirjutati koos ÜRO arenguprogrammiga alla 2007. aasta märtsis, kuid kuni juulini seda tegelikkuses ei rakendatud, sest Küprose türgi kogukonna juhid esitasid teatavaid reservatsioone. Nende algne seisukoht oli, et demineerimist tuleks rahastada muudest eelarvelistest vahenditest, nagu seda tehti aastatel 2004–2006,⁷ mitte abiprogrammi 259 miljonist eurost. Lisaks jõudsid Küprosele paigutatud ÜRO rahuvalvejõud (UNFICYP) ja Türgi armee alles 2007. aasta detsembris kokkuleppele avaldada kiireks demineerimiseks vajalikku teavet (nt miinikaardid). ÜRO arenguprogramm oli oma demineerimisrühma Küprosele saatnud juba aprillis, s.t varsti pärast lepingule allakirjutamist. Need viivitused põhjustasid ettenägematuid lisakulusid.
- (2) *Ajaloo õpetamise projekt*: komisjon kirjutas lepingule alla 2007. aasta juulis, kuid Euroopa Nõukogu oma kaasallkirja ei andnud, sest ta leidis, et projekti rakendamine ei ole tema võimuses. Küprose Vabariik esitas vastuväited, öeldes, et projekti struktuur ja rahastamine muutsid Euroopa Nõukoguga varem sõlmitud koostööraamistikku. Küpros nõudis ametliku kokkuleppe sõlmimist (vastastikuse mõistmise memorandumiga),⁸ kuid Euroopa Nõukogu ei pidanud seda vastuvõetavaks.

⁷ Aastatel 2004–2006 eraldati Küprose demineerimiseks katseprojekti / esialgsete meetmete kaudu 5 miljonit eurot.

⁸ Käesoleva aruande vastuvõtmise ajal on projekt endiselt blokeeritud. Möödunud on üle aasta ja lepingut tuleb muuta, et võtta arvesse muutunud olukorda.

- (3) *Poliittheaduste akadeemia projekt*: kuigi asjaomasele lepingule kirjutati alla aruandeperioodil, otsustas Euroopa Nõukogu lepingu rakendamist edasi lükata, kuni 2008. aasta veebruaris toimuvad Küprose Vabariigi presidendi valimised on möödas.

4.2.4. 4. eesmärk: Küprose turgi kogukonna lähendamine Euroopa Liidule

Peamine aruandes mainitav saavutus on 2007/2008. õppeaasta esimese stipendiumikonkursi lõpuleviimine. Pakuti 105 stipendiumi (25 õpetajatele ja 80 üliõpilastele), kuid esitati ainult 39 taotlust, mille tagajärjel anti üksnes 30 stipendiumi (15 õpetajatele ja 15 üliõpilastele). Vähene aktiivsus, eriti üliõpilaste poolel, kanti programmi uudsuse ja piisava reklaami tegemiseks nappinud aja arvele. Lisaks kaotaksid kohalikud ülikoolid aastaks välismaale õppima suunduvate üliõpilaste õppemaksust tuleva sissetuleku, mistõttu nad ei olnud selle programmi üliõpilastele tutvustamisest huvitatud. 2008/2009. õppeaastal on programmi kaasatud ka kraadiõppe üliõpilased. Asjaomane projektikonkurss käivitati septembris.

4.2.5. 5. eesmärk: Küprose turgi kogukonna ettevalmistamine ühenduse õigustiku ülevõtmiseks ja rakendamiseks

Seda prioriteetset eesmärki rakendatakse peamiselt komisjoni tehnilise abi infobüroo (TAIEX) kaudu.

2007. aasta lõpuks oli korraldatud 122 üritust, milles osales 197 eksperti. Abi andmisel keskenduti peamiselt allpool nimetatud viiele valdkonnale. Suur osa abist täiendas ka asjaomaseid investeerimisprojekte ja toetuskavu, mida rahastati abiprogrammi muudest osadest.

- Toetus eraldusjoone määramise rakendamiseks, eelkõige fütosanitaarekspertide saatmine kartuli mahapanekut, kasvatamist, koristamist ja kartuliga kauplemist jälgima.
- Põllumajandus, eelkõige olemasoleva poliitika analüüs ja õigustiku edaspidiseks rakendamiseks vajalikud reformid. Üks olulisemaid meetmeid oli esialgse maaelu arengu programmi prioriteetide kindlaksmääramine.
- Keskkond, eelkõige õigustikuga seotud tulevase koolituse ja suutlikkuse suurendamise prioriteetsete valdkondade kindlaksmääramine. Töö potentsiaalsete Natura 2000 staatusega looduskaitsealade piiride määramiseks, millega seoses on ette nähtud haldamiskavade vastuvõtmine 2. eesmärgi raames.
- Toiduohutus, mille puhul toetati Küprose turgi kogukonna tegevust, kui 2007. aasta oktoobris puhkes suu- ja sõrataud. Edaspidiste investeerimisvajaduste veterinaarstandarditele vastavuse hindamine nii loomatervishoiu kui ka rahvatervisega seotud veterinaarmedetmete osas ning õigustikuga seotud tulevase koolituse ja suutlikkuse suurendamise prioriteedid.
- Statistika, sealhulgas vajaduste analüüs, et arendada Küprose põhjaosa kohta välja usaldusväärsem ja lõunaosaga võrreldav andmekogum, mis toetaks pärast taasühinemist ülesaarelise statistika koostamist kooskõlas ELi standarditega.

Selle eesmärgi raames käivitati projekt, et saada ülevaade olemasolevate keskkonnateenuste osutamise praegusest olukorrast ja anda soovitusi selle parandamiseks.

4.2.6. *Assigneerimata tehniline abi ja programmi reserv*

Seda reservi aruandeperioodil ei kasutatud.

4.2.7. *Finantsabi abimääruse artikli 4 lõike 3 kohaste halduskulude katmiseks*

Komisjoni toetamiseks kõnealuse abiprogrammi rakendamisel on ette nähtud kokku 18,85 miljonit eurot (s.t 7,2 % kogueraldistest). Abiga kaetakse programmi rakendamises osaleva personali (lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid) kulud ja nende lähetuskulud ning abiprogrammi tugibürooga seotud kulud. Kirjutati alla lepingutele, et aidata komisjoni hankelepingute sõlmimise protsessis (nt pädevusvaldkondade määramine, projektide hindamine jne).

4.3. **Rahastamine (lepingute sõlmimine ja väljamaksete tegemine)**

2. lisas on esitatud aruandeperioodil allakirjutatud lepingute ja 3. lisas kõikide lepingute loetelu.

4.3.1. *Lepingute sõlmimine*

Aruandeperioodi lõpuks sõlmiti lepinguid 17,5 miljoni euro ulatuses. Sellest summast ligikaudu 17 miljonit eurot kulus abiprogrammi operatiivmeetmete ja 0,5 miljonit eurot abimääruse artikli 4 lõikes 3 kohaste tugimeetmete rahastamiseks.

2007. aasta lõpuks oli lepinguid sõlmitud ligi 33 miljoni euro ulatuses. Sellest summast ligikaudu 31,2 miljonit eurot kulus operatiivmeetmete ja 1,8 miljonit eurot tugimeetmete rahastamiseks. 4. lisas on esitatud sõlmitud lepingute jaotus operatiivmeetmete ja tugimeetmete kaupa.

4.3.2. *Väljamaksed*

Komisjon tegi aruandeperioodil ettevõtjatele väljamakseid ligikaudu 8,1 miljoni euro ulatuses ning kasutas personali- ja lähetuskulude katmiseks ligikaudu 0,9 miljonit eurot⁹.

2007. aasta lõpuks oli komisjon teinud ettevõtjatele väljamakseid ligikaudu 12,29 miljoni euro ulatuses ning kasutanud personali- ja lähetuskulude katmiseks ligikaudu 1,24 miljonit eurot.

4.4. **Järelevalve**

Komisjon nägi aruandeperioodil ette programmi rakendamise järelevalve mehhanismi, milles osalevad ka Küprose türgi kogukonna abisaajad. Kõnealuse mehhanismi eesmärk on jälgida korrapäraselt programmi eesmärkide saavutamisel tehtud edusamme ning toetada Küprose türgi kogukonna majandusarengu soodustamiseks ettenähtud

⁹ Personali- ja lähetuskulude katmiseks ettenähtud kulusid arvestatakse nende eripära tõttu muudest tugimeetmete kuludest eraldi.

abiprogrammi rakendamise tõhususe ja kvaliteedi tagamist. Samuti on selle eesmärk võimalikult palju suurendada Küprose turgi kogukonna vastutust programmi eest, sest see on programmi rakendamise ja jätkusuutlikkuse tagamise oluline eeltingimus.

Mehhanismi esimene koosolek toimus 20. septembril 2007. Pärast seda pandi paika meetmed programmi rakendamise kiirendamiseks ja tõhustamiseks. Nende meetmete rakendamist jälgitakse hoolikalt abiprogrammi meeskonna ning Küprose turgi kogukonna abisaajate ja sidusrühmade korrapäraste koosolekute kaudu.

4.5. Teavitamine, reklaam ja nähtavus

Selleks et näidata Küprose turgi kogukonnale, et EL neid toetab, on väga oluline programmi nähtavus. Aruandeperioodil avaldati 15 pressiteadet,¹⁰ eelkõige selleks, et teatada projektikonkursside algatamisest. Küprose turgikeelsetes meediakanalites on antud kaks intervjuud. Korraldatud on kolm nähtavust edendavat suurt üritust: 1) vastuvõtt „Bon Voyage” (millel osales Küprose turgi kogukonna juht Mehmet Ali Talat) üliõpilastele ja õpetajatele, kellele oli 2007/2008. õppeaastaks antud ühenduse stipendium; 2) ÜRO arenguprogrammi ja komisjoni eduka koostöö kuuenda aastapäeva tähistamine seoses programmi raames kavandatud viimasele toetuslepingule allakirjutamisega; 3) teadmata kadunud isikute komitee EÜ rahastatava veebisaidi käivitamine. Teatavate projektide reklaamimiseks koostati infolehti ja ühenduse stipendiumiprogrammist teavitamiseks loodi veebisait.

Lisaks kasutatakse abiprogrammi tutvustamiseks ka edaspidi laienemise peadirektoraadi veebisaiti

http://ec.europa.eu/enlargement/turkish_cypriot_community/index_en.htm, kus on muu hulgas esitatud abimääruse, komisjoni rahastamisotsuste ja seonduvate dokumentide tekst.

4.6. Konsultatsioonid Küprose Vabariigi valitsusega

Abimääruse vastuvõtmisel nõukogu protokollis kantud avalduses teatas komisjon, võttes arvesse Küprose praegust poliitilist olukorda ja eesmärki saar integreerida ja taasühendada, *oma valmisolekust konsulteerida Küprose Vabariigi valitsusega kõnealuse määruse alusel toimuva abi andmise peamiste aspektide üle. Samuti teatas ta oma valmisolekust konsulteerida Küprose Vabariigiga juhul, kui teostatavusuuringu tulemusel tekib kahtlus, et kõnealuse määruse alusel rahastatavad meetmed võivad mõjutada omandiõigusi.*

Pärast kavandamisetappi peeti Küprose Vabariigi valitsuse esindajatega koosolekuid, eriti kui saart külastasid kõrgemad komisjoni ametnikud. Aruandeperioodil toimus seitse sellist visiiti. Ka asjaomaste ministeeriumide esindajatega peeti töörühma tasandi kohtumisi, eelkõige keskkonna-, energia- ja telekommunikatsioonivaldkonnas, et võtta arvesse saareülese kavandamise aspekte, vajaduse korral kooskõlas abimääruse 8. põhjendusega.

Omandiõiguse küsimustes algatati aruandeperioodil mõned väikesed infrastruktuuriprojektid, eelkõige kohaliku ja linnainfrastruktuuri uuendamiseks, mille puhul asjaomaseid meetmeid hallatakse ühiselt koos ÜRO arenguprogrammiga. Selleks

¹⁰ Alates programmi rakendamise algusest on kokku avaldatud 17 pressiteadet.

on komisjon taotlenud Küprose Vabariigi abi eraomanike nimede edastamisel. Küprose Vabariik ei ole sellele taotlusele ikka veel vastanud. See võib osutada komistuskiviks, mis seab investeerimisprojektide rakendamise ohtu. Eraomanike nimede saamine oleks ainult esimene samm, sest enne ehituslepingutele allakirjutamist peab komisjon saama ka eraomanike nõusoleku.

5. KOKKUVÕTE

Aruandeperioodil keskenduti peamiselt järgmisele.

- (1) Programmi rakendamise täiskiiruse saavutamine: alustati ettevalmistavate meetmete rakendamist hankedokumentide ettevalmistamiseks ning algatati toetuskavade ja ehitustööde ning teenuselepingute projektikonkursid. Kõik otselepingud, millega ei kaasne komisjoni otsustes nimetatud projektikonkurssi, kirjutati alla koos ÜRO arenguprogrammi ja Euroopa Nõukoguga, välja arvatud ajaloo õpetamise projekt, millele Euroopa Nõukogu oma kaasallkirja ei andnud.
- (2) Rakendusmehhanismide tõhustamine lisapersonali värbamise ja vajalike rakendusmenetluste kehtestamise kaudu. Võttes arvesse programmi eripära ja tingimusi, milles komisjon tegutseb, on see nõudnud konkreetseid vajadusi arvestava korra rakendamist.

Programmi rakendamine oli ja on keeruline, sest komisjon tegutseb ainulaadsetes tingimustes. Mõned esimeses aastaaruandes tuvastatud probleemid kerkisid esile ka 2007. aastal ja jätkusid kogu rakendusperioodi vältel.

- (1) Lepingute sõlmimise ranged tähtajad ja abiprogrammi kestuse piiramine:
 - (a) projekti eelneva ettevalmistustöö puudumise tõttu on infrastruktuuri tehtavate ulatuslike investeringutega seotud lepingute sõlmimine väga raske;
 - (b) aastase kestusega meetmeid saab rakendada ainult kolm järjestikust aastat (2007–2009), kuigi algselt oli selleks ajavahemikuks ette nähtud viis aastat (2005–2009). 2009. aastal algatakse viimast korda toetuskavade projektikonkurss talupidajatele, koolidele, kohalikele ühendustele, kodanikuühiskonna organisatsioonidele jne. Viimane stipendiumikonkurss käivitatakse 2008. aasta septembris. Selleks et jätkata Küprose türgi kogukonna toetamist pärast aastat 2009, on vaja täiendavaid vahendeid.
- (2) Omandiga seotud küsimused: enamiku kavandatud infrastruktuuride asukoht on siiani kindlaks määramata. Arvestades Küprose kreeklastele kuuluva eraomandi suurust,¹¹ saab paljusid investeringuid teha ainult siis, kui kõnealused omanikud on selleks loa andnud. Kuna Küprose Vabariigi valitsusel on eraomanike nimede edastamisega läinud märkimisväärselt kaua aega ja nimetatud omanikelt tuleb veel ka heakskiit saada, lisab see juba niigi tihedasse ajakavva viivitusi. Ette valmistatakse ka varuprojektid, mis peaksid leevendama omanike loa puudumise

¹¹ Küprose põhjaosas kuulub hinnanguliselt 78 % eraomandis olevast maast Küprose kreeklastele.

tõttu pooleli jäävate projektidega seotud riske, kuid sellest ei pruugi piisata, et tagada kõikide kavandatud investeerimisprojektide puhul lepingute sõlmimine.

- (3) Abi saava kogukonna vähene suutlikkus abi vastu võtta: Küprose türgi kogukond on väike ja neil puuduvad vahendid niivõrd suure hulga ressursside vastuvõtuks niivõrd lühikese aja jooksul. Kuigi vastutustunne on tugevnenud ja koostöö paranenud, on tulemused selles vallas siiski ebaühtlased.
- (4) Küprose türgi ja kreeka kogukonna vaheline koostöö: abiprogrammi üldise eesmärgi saavutamine, milleks on Küprose taasühendamisele kaasaaitamine, sõltub olulisel määral saarel elava kahe kogukonna vahelisest koostööst. Poliitilised küsimused, mis ei ole otseselt seotud abiprogrammiga, vaid üldise poliitilise kontekstiga, võivad põhjustada olukorra, kus mõlemad kogukonnad üritavad takistada abiprogrammi teatavate osade rakendamist. Taasühendamisprotsessi edu aitaks programmi rakendamisele palju kaasa. Kahe juhi otsus alustada ÜRO peasekretäri heade teenete missiooni raames 3. septembril 2008 laiapõhjalisi läbirääkimisi loob positiivse raamistiku abiprogrammi rakendamise hõlbustamiseks ja edu tagamiseks.